

Conferința
Alegerile locale:
așteptări, rezultate și tendințe politice

Marți, 24 iunie 2008
Hotel Ramada Majestic

TRANSCRIPT

București,
Iulie 2008

Anne Jugănar (*Director executiv, Institutul „Ovidiu Șincai”*): Bună dimineața tuturor! Vă mulțumim că ați acceptat invitația Fundațiilor Institutul „Ovidiu Șincai” și Friedrich Ebert de a participa la o dezbateră dedicată rezultatelor alegerilor locale din anul 2008. Misiunea noastră, a reprezentanților celor două fundații, este să vă creăm un cadru propice pentru această dezbateră și să trasăm eventual câteva coordonate ale analizei acestor alegeri.

Aceste alegeri care s-au consumat în România poartă o încărcătură deosebită, referindu-ne la 1 și 15 iunie 2008 putem spune că alegerile locale au fost deosebite față de toate alegerile ce s-au consumat în România, deoarece ele marchează sfârșitul unui ciclu politic și un punct de inflexiune către un alt ciclu. După aproape 20 de ani, putem spune că spectrul politic se echilibrează: toate temele revoluției, ca de exemplu Securitatea, tranziția, neo-comunismul, dispar; extremismul pare marginalizat. Închiderea acestui ciclu creează condițiile începerii unei noi etape. Acest nou punct de inflexiune este chiar structurarea spectrului politic. Începutul noului ciclu relevă câteva aspecte: - importanța actorilor individuali, a independențelor, ceea ce s-a văzut pregnant în această campanie, mai ales în București; - multiplicarea centrelor de putere în interiorul partidelor politice, cu accent pe puterea locală.

ISD în ultimii ani, tradițional, a încercat ca după fiecare din alegerile din România să elaboreze o analiză, un studiu. Vă propunem ca această analiză să constituie doar un punct de plecare. Nu înseamnă că această analiză este atotcuprinzătoare, nu înseamnă că ea relevă adevăruri absolute, dar poate constitui un punct de plecare. Probabil că asemenea analize vor avea loc în toate partidele politice, de asemenea, probabil că astfel de analize vor avea loc și în societatea civilă, o societate care ar trebui să renunțe la a mai fi actorul politic al unor partide sau al unor grupuri oculte, o societate care ar trebui să înceapă să discearnă între nevoia de democrație și autoritar-populism. Dincolo de aceste mici tușe pe care am vrut să le adaug, vreau să vă spun că un asemenea ciclu de dezbateri, noi și prietenii noștri de la Fundația Friedrich Ebert, credem că este necesar în România, credem că poate aduce niște beneficii importante clasei politice și credem că poate fi un punct de plecare în trasarea unor coordonate viitoare. În mod special vreau să vă spun că prietenii noștri germani de la FES au contribuit de fiecare dată, în mod substanțial, la crearea unor cadre similare de dezbateră. Cu ajutorul lor am putut să abordăm teme extrem de importante și de aceea astăzi vreau să le mulțumesc nu numai formal, ci să le mulțumesc că în toți anii aceștia au fost alături de noi.

Stefanie Moser (*Reprezentant în România al Fundației Friedrich Ebert*): Și noi mulțumim foarte mult Institutului Ovidiu Șincai pentru colaborarea excelentă pe care o avem deja de mulți ani. Continuăm astăzi o serie de reuniuni începute împreună cu partenerii noștri de la Institutul „Ovidiu Șincai” în luna ianuarie, în care ne propunem să discutăm despre stânga românească în termeni de prezent și de viitor. Mă bucur să putem discuta astăzi, în lumina rezultatelor alegerilor care tocmai au trecut, mai cu seamă despre viitor, un viitor pe care eu îl văd plin de speranță și de oportunități politice. Mă gândesc la viitor atunci când constat că aceste alegeri locale au adus în primul rând o clarificare mult așteptată și necesară în politica românească. O clarificare ce permite publicului să vadă dincolo de aparențe, în politica reală, adică acolo unde sunt de găsit opțiunile politice reale de care are nevoie electoratul pentru a decide în cunoștință de cauză. Tot la viitor mă gândesc și când observ că centrul politic tradițional se consolidează. În urma

acestor alegeri, trei partide au obținut peste 86% din numărul de mandate la nivel local. Cifra în sine este mai puțin importantă chiar dacă spune foarte mult despre gradul de autoritate pe care l-au dobândit aceste partide în teritoriu. Mai semnificativ este faptul că această consolidare pornește direct de la alegători, prin votul pe care l-au dat și prin alegerea pe care au făcut-o. Acesta este semnul că electoratul este astăzi mai matur politic și implicit mai capabil să ia decizii bune în viitor. Reflectând la aceste evoluții, aș vrea să vă întreb dacă nu cumva ne aflăm în fața unei reorganizări majore a spațiului politic. Pe de o parte curentele politice minore care s-au marginalizat prin vot, trebuie să găsească noi mijloace de expresie politică pentru a accede la aritmetica parlamentară. Pe de altă parte, partidele mari se văd nevoite să se adapteze unui spațiu de manevră mult mai restrâns și cu reguli noi, în care arma principală a competiției politice va fi abilitatea de a negocia majorități de guvernare viabile. Toate aceste elemente anunță un viitor intens disputat, în care responsabilitatea și seriozitatea politică vor avea de câștigat. Tocmai de aceea privesc cu încredere spre acest viitor și mă bucur că social-democrația are un cuvânt important de spus în această privință.

Alegerile locale recente au lăsat însă să se vadă pe alocuri și un alt viitor care mai degrabă îngrijorează, și care ar trebui să constituie un motiv de reflecție pentru întreaga clasă politică românească. Participarea scăzută la vot pe care am putut-o constata în săptămânile trecute reprezintă un fenomen cu care se confruntă și democrațiile consolidate din Vest, și este în general acceptată ca semn al unei distanțări profunde a cetățenilor de politică. Tocmai de aceea, partidele politice înțeleg mobilizarea la urne ca pe o activitate politică esențială. În România, mobilizarea la urne devine tot mai necesară. Nu ce oferă partidele ca program politic, ci mai ales cum comunică electoratului propria ofertă, joacă aici un rol determinant pentru succesul partidelor și pentru democrație în general. Un fapt desprins din aceste alegeri este acela că discursul politic polarizează, dar nu mobilizează. Unele partide mizează ca regulă generală pe teme colaterale, cu relevanță nulă sau minimă pentru competența politică - în administrație spre exemplu, însă cu un mare impact emoțional. Acest tip de discurs ajunge să domine sau, mai grav, să înlocuiască argumentele de ordin rațional. Eventualul câștigul politic al unei asemenea strategii ar putea fi justificabil pe termen scurt, efectele sale rămân însă pentru mult timp. De aceea este un act de responsabilitate politică din partea noastră să nu uităm că emoția este importantă pentru dinamismul unei democrații, dar rațiunea este fundamentală pentru sănătatea ei. Mai mult decât atât, într-o democrație cetățenii au dreptul la propria opinie și convingere. Ar fi poate timpul ca partidele politice să înțeleagă această libertate ca pe o obligație fundamentală pentru ele, anume obligația de a permite alegătorilor să-și formeze o opinie în cunoștință de cauză. Sper că dezbaterea noastră de astăzi să așeze această temă la locul convenit și să contribuie la o reflecție mai aplicată asupra responsabilităților părților în raport cu publicul lor țintă. Mai există o serie de responsabilități pe care vă invit să le discutăm împreună. Anume responsabilitățile partidelor față de propria lor organizare internă prin prisma noului sistem electoral uninominal, care a fost deja testat prin alegerea președinților de consilii județene. Rezultatele alegerilor confirmă importanța acestei poziții în economia competiției electorale. Rămâne însă de văzut care vor fi efectele noului sistem electoral asupra performanței interne a partidelor politice în general. Două aspecte merită toată atenția: finanțarea campaniei electorale în condițiile fragmentării pe colegii electorale și influența asupra procesului decizional și a selecției candidaților.

În încheiere, aş vrea să mai spun doar atât: mă bucur că putem avea această dezbatere acum, deoarece momentul actual poartă în el un viitor interesant și mai bun. Împreună poate reușim să descoperim de ce depinde să îl și avem. Mulțumesc!

Anne Jugănaru: Sigur că în continuare putem să aducem în discuție câteva din temele pe care Institutul Ovidiu Șincai le-a găsit preocupante. Una dintre aceste teme este legată de participarea la vot, cealaltă este legată strict de rezultatele obținute de partidele politice. Cred că în sensul acesta putem să demarăm deja o discuție și să închegăm puțin lucrurile.

Dan Mircea Popescu (*Senator, PSD*): În primul rând mulțumiri pentru organizarea acestei reuniuni ambelor fundații. Încerc câteva comentarii deși nu sunt comentator, sunt politician, deci fac politică, nu comentez politica. A doua idee pe care vreau să o spun aici, este următoarea: sunt analize pe care le facem, dar sunt analize mai mult cantitative. Am putut afla câți primari, câte consilii județene, câte reședințe de județ au fost câștigate și câte pierdute. Asemenea evaluări se referă la cantitate și prea puțin vorbim despre calitate. Un al treilea lucru: facem aceste analize din punctul nostru de vedere, al partidelor politice, al comentatorilor. Sigur, e normal într-un fel, dar poate aceste analize ar trebui să le facem și din punctul de vedere al cetățeanului obișnuit. Să ne întrebăm cu ce s-au ales cetățenii după aceste alegeri, cu ce se schimbă în bine sau în mai puțin bine viața lor de fiecare zi. Asemenea lucruri nu apar în analize, ele rămân la analiza fiecărui cetățean, la analiza altora și mai puțin a partidelor politice. Din punctul de vedere al PSD, din evaluările pe care le-am făcut până în prezent, la nivelul conducerii partidului, la nivelul județelor, rezultatele pot fi considerate ca fiind bune. Această analiză este în curs, ea urmează să se facă cu o mai mare concretețe la sfârșitul săptămânii într-o reuniune la vârf a Biroului Executiv Central însă, din ceea ce am văzut cu toții, până în prezent noi putem da această calificare rezultatelor obținute de PSD. Dacă vom compara rezultatele alegerilor locale cu alegerile din toamna anului 2007, ele relevă o creștere semnificativă și trendul pozitiv pe care se află PSD. Dacă vom face comparația cu 2004, rezultatele pot fi și din acest punct de vedere analizate, dar probabil că există un deficit de număr de voturi la fel și la votul politic. Cert este că această analiză este în curs, la nivelul partidului nostru, și vom putea veni cu evaluarea finală într-un termen cât mai scurt. Relevant este faptul că spectrul politic se echilibrează, aceasta fiind o primă concluzie pertinentă. Anul 2008 aduce pentru prima oară după 19 ani, un echilibru al partidelor politice mari: PSD, PD-L, PNL. De aici apar și consecințele pe care trebuie să le avem în vedere pentru alegerile din toamnă, dar și pentru sistemul democrației din România. Un al treilea fapt observat și comentat este absenteismul. Într-adevăr, numărul celor care vin la vot scade de la un ciclu electoral la altul, ceea ce demonstrează totuși că lucrurile nu merg pe făgașul pe care ni l-am fi dorit noi. Acest lucru demonstrează o neîncredere crescândă a electoratului, a cetățenilor în partidele politice, în politică, în instituțiile statului, ceea ce ar trebui să ne dea de gândit cum să ne adaptăm politicile, ofertele, mai bine la aceste realități. În al patrulea rând, ne confruntăm cu o problemă din ce în ce mai spinoasă: în raportul dintre piață și stat este clar că piața, în acești ultimi ani cel puțin, a prevalat. Iar cu realitățile de la ultimele alegeri cred că piața începe să învingă nu numai statul, ci chiar democrația. Și anume, justiția, educația, sănătatea, cultura, siguranța cetățeanului, pregătirea profesională tind să devină din ce în ce mai mult o marfă în

România. Se pot cumpăra toate aceste lucruri cu bani. Cine are bani, are din ce în ce mai mult parte de toate aceste servicii. Ultimele alegeri au demonstrat un lucru la care nu credeam că se va ajunge, și anume realitatea că și voturile încep să ajungă în România o marfă. De aici această concluzie pe care încerc să o supun totodată dezbaterii, anume că piața începe să prevaleze nu numai asupra statului, în raportul cu statul, ci iată, **democrația însăși tinde să fie anihilată de către piață**. Ultimele alegeri reflectă din plin acest lucru și mă îngrijorează și din punctul de vedere al politicianului care aproape douăzeci de ani a încercat să facă invers decât s-a ajuns acum în România.

S-a amintit anterior despre votul uninominal. Eu cred că acesta accentuează derapajul de la democrație. În acest context, privesc alegerile din toamnă cu o reală îngrijorare, deoarece nu știu cum putem încerca să zăgăzuim această tendință. Stefanie Moser amintea despre un lucru interesant, pe care și eu doresc să-l subliniez, despre partide și despre finanțarea campaniei electorale a partidelor. Poate că aici există un sâmbure rațional și poate că aici ar trebui să facem ceva cât mai este timp, pentru a încerca să punem stavilă acestor tendințe îngrijorătoare din punctul meu de vedere, și nu numai. Și mai am două ultime chestiuni pe care aș dori să le detaliez. Consider că suntem nepregătiți cu toții față de acest vot direct. În orice caz, partidele par să fie nepregătite pentru această încercare. Din punctul meu de vedere nu cred că societatea românească este pregătită pentru o asemenea abordare, deoarece sunt vicii mari cu privire la legea respectivă, instituțiile statului nu și-au făcut datoria, proiectul a trecut prin Senat prin adoptare tacită, ceea ce nu este de admis la importanța unei asemenea legi, pentru democrația unui stat și pentru ceea ce vrem să facem într-un stat. Consider că aceasta a fost de fapt o abdicare de la rolul Parlamentului. Apoi, Avocatul Poporului și Curtea Constituțională consider că nu și-au făcut datoria în ceea ce privește constituționalitatea sau neconstituționalitatea acestui proiect. Sigur, el a devenit realitate, încercăm să ne adaptăm la el, dar cred cu tărie că societatea românească nu este pregătită pentru un asemenea demers. Mă opresc aici, și vă mulțumesc pentru atenție.

Anne Jugănar: Un punct de vedere cu o încărcătură deosebită, un semnal de alarmă care poate fi preluat și de către societatea civilă și de către clasa politică. Sigur că el se referă la perspectiva pe care o vor aduce alegerile generale și acest așa-zis vot uninominal. Nu cu mult timp în urmă ISD a avut o dezbatere într-un format ceva mai restrâns, legată de votul uninominal și în opinia noastră se găseau unele dintre argumentele domnului senator Popescu. Dincolo de aceste aprecieri, aș reveni la unele dintre ideile enunțate la început, aceea a faptului că spectrul politic românesc pare să se fi echilibrat, iar partidele extremiste par să fie oarecum marginalizate. Poate că de aici am putea continua discuția.

Daniel Barbu (*Profesor științe politice, Universitatea din București*): Vă mulțumesc pentru invitație. Doresc să fac și eu câteva reflecții asupra alegerilor care s-au petrecut sub ochii noștri în urmă cu puține zile și să spun că ceea ce mi se pare mie esențial în acest proces electoral este deplina lui europenitate. Cu alte cuvinte nu este nimic extraordinar în ceea ce se întâmplă în România, democrația este pe deplin consolidată deși mai există unele voci care se descalifică oarecum privind în sus spre alte democrații mai vechi. Cred că nu mai este cazul să existe complexe de inferioritate, deplina sincronie cu modul de transformare a democrației în societățile occidentale a putut fi sesizată în

iunie în România. Pentru a folosi o expresie des folosită: ne aflăm în prezența unei democrații încorporate, care este un soi nou de democrație, nu seamănă cu ce s-a întâmplat în anii '50,'60,'70, anii romantici ai democrațiilor occidentale, în care aveam mari blocuri politice: stânga social-democrată / dreapta populară (pentru a descrie peisajul european) care se înfruntau așa, în situații homerice, de războaie, care mobilizau valori, electorate, intelectuali. Peisajul acesta s-a stins, nu mai există nicăieri. Nu ar trebui să ne simțim complexați că nu există la noi: unde sunt intelectualii de stânga? unde sunt intelectualii creștini? unde sunt intelectualii liberali? ne întrebăm adesea în astfel de colocvii. Aceeași întrebare se poate pune și în Franța, și în Spania, și în Statele Unite, și în Italia, Suedia și în Țările de Jos. Deci există deplină sincronie în indistinția dintre actorii și agenții acestei democrații care se încorporează, despre democrația românească încorporată juridic vorbind de foarte mulți ani. Ultima lege a partidelor, cea care este în vigoare, definește partidul politic ca pe o persoană morală, o persoană juridică de drept public, deci situează partidul la nivelul statului, nu la nivelul societății. Partidul este o instituție a statului, nu o instituție a societății. Rămânea ca așa-zisa clasă politică, adică acel ansamblu de carteluri partizane care gestionează partidele politice în indistinție și în indiviziune, să dea un conținut politic acestui cadru juridic. Cred că alegerile de la 1 și 15 iunie 2008 au dat acest conținut politic. Avem aproape o situație elvețiană de 4, 4, 3, 1: - de 4 partide care au câștigat, având în vedere că nici unul din cele patru nu a declarat înfrângerea, ceea ce este o situație atipică în raport cu standardul democratic al anilor '50-'60 când existau blocuri homerice unde un zeu pierdea, un zeu câștiga. Acum nimeni nu a pierdut, toată lumea a câștigat, deci este o situație de partitocrație încorporată în stat, care s-a consolidat și probabil că va funcționa.

Eu nu aș da o enormă importanță modului de scrutin, și am să vă explic de ce: pentru că putem explora alegerile locale luând ca exemplu trei localități. Dacă analizăm ce s-a întâmplat în trei puncte din țară, lucruri foarte diferite, înțelegem cum se vor desfășura alegerile din toamnă pe trei nivele diferite. Aceste localități sunt Ștefănești, Voinești și București. La Ștefănești am văzut că în orizontul local imediat procesul electoral nu este decât o negociere de interese foarte concrete între elite politice locale și alegătorii care sunt mobilizați. Se negociază, iar oamenii votează nu în funcție de preferințe, nu în funcție de ideologii sau sensibilități, ci în funcție de un *pay-off* care urmează să vină sau să nu vină și atunci preferința este de o factură sau de o altă factură. A doua localitate care aruncă o cu totul altă lumină în alt punct al corpului acestui proces de încorporare democratică este Voinești, județul Iași. Până la urmă, acolo nu s-a întâmplat un lucru unic. Presa românească, ce nu excelează prin abundența de referințe politice, ar fi trebuit să știe atunci când a tratat într-un registru ridicol și derizoriu ceea ce s-a întâmplat la Voinești, că astfel de lucruri se întâmplă adesea. De exemplu, în urmă cu patru ani, în Statele Unite - statul Wyoming - a fost ales un guvernator care murise cu două luni înainte de alegeri și persoana respectivă a fost guvernator vreme de o lună. Deci astfel de lucruri se întâmplă. Electoratul vrea să-și folosească votul multiplu. În mod evident cetățenii din Voinești, Iași au votat primarul în funcție care a dispărut dintre cei vii chiar în ziua alegerilor dintr-un calcul extrem de complex: unii au făcut-o ca să își arate atașamentul față de personalitatea răposatului, acesta fiind un gest uman, de solidaritate; alții au făcut-o din calcule foarte precise de tip Ștefănești. Cert este că cetățenii din Voinești au formulat o preferință. Autoritățile statului, în speță autoritățile electorale, au considerat procesul invalid și au dat câștig de cauză celui care de fapt le

pierduse. Acesta este un episod extrem de important deoarece ne duce spre o anumită filosofie a încorporării politicii în statul român. Cu alte cuvinte, alegătorul este (cum se spunea de altfel în dreptul românesc în anii '20 și '30) un funcționar național. Aceasta era formula standard, împrumutată și ea de la Leon Deguit, din dreptul francez. Cu alte cuvinte, la răstimpuri Guvernul îi cheamă la urne pe cetățeni să-și facă datoria birocratică de a produce un nou guvern și termenii în care ei vor produce noul guvern sunt dictați de Guvern. Deci, în cazul de față degeaba cetățenii și-au manifestat o preferință. Autoritățile statului au considerat că preferința cetățenilor a fost prost formulată birocratic, au casat-o și au decis cine a câștigat de fapt alegerile. Cu alte cuvinte, alegătorului român nu i se permite să-și gândească votul sub specia unei anumite complexități, ca fiind un mesaj mai complicat pe care el îl trimite elitelor politice.

Fac un mic excurs, s-a vorbit de absentism. Nu avem și de altfel nu există, instrumente suficient de fine ca să descompună analitic absentismul. Absenteismul poate să fie lene, indiferență din partea alegătorului, are altceva mai bun de făcut în ziua votului, a uitat să voteze. Dar în multe cazuri absentismul înseamnă o alegere politică: nu mă duc la vot deoarece consider că nu am ce să aleg. De aceea eu personal am fost foarte revoltat când primul-ministru, întărind logica Voinești, a apărut în seara votului și i-a certat pe cetățeni că au fost pasivi. Cetățenii nu pot fi trași de ureche de nimeni, sunt pasivi, sunt activi, este problema lor. Politicienii trebuie să fie recunoscători cu orice decid cetățenii să facă. După celebra formulă a lui Sir Robert Peel, o formulă retorică: alegătorii sunt stăpânii politicienilor, și ca atare nu-ți cerți stăpânul că nu a fost suficient de activ la vot.

Al treilea episod care aruncă o altă lumină într-o altă poziție a procesului de încorporare democratică este București. La București, din cauza scării (este un oraș de un milion șapte sute de mii de alegători, deci nu-l putem compara cu Ștefăneștiul) este evident că interesele concrete sunt insesizabile la nivelul cetățeanului. Cetățeanul și elitele politice locale, nu se pot lega unii de ceilalți într-un mod explicit, în jurul unor interese foarte concrete, chiar și la nivelul sectoarelor. Este de neimaginat o asemenea tehnică în practică. Și atunci rămâne să socotim, provizoriu cel puțin, că alegerile din București ar putea fi un soi de anunț al alegerilor naționale în măsura în care cetățenii nu au votat potrivit unor interese măsurabile, concrete, locale, care au o mecanică a lor. Indiferent dacă primarul este PD-L, PNL, PSD, UDMR mecanica este aceeași, deci nu te interesează cărui partid îi aparține primarul, ci te interesează doar cine sunt agenții în prezență în localitatea ta. În București nu au mai jucat un rol important interesele, ci de data aceasta preferințele politice. De aceea votul a fost - cum s-a spus în presa românească - „un vot mai politic”, în sensul că nu a fost un vot pe interese sau comandat de anumite calcule foarte raționale și precise, înrădăcinate în realități locale, ci a fost un vot de preferință politică. Aici sunt mai multe capcane, nici ele insolite. Și anume, votul de preferință este un vot irațional. Știm asta de la cercetări care datează încă din anii '40. Să ne imaginăm că am veni de pe Marte sau din Islanda și nu am avea niciun fel de pasiune pentru politica românească, și dacă am analiza campania pentru București am constata că acei candidați cu mari merite, și personale și programatice, deci care au avut programe bune, au făcut campanii bune și sunt ei înșiși persoane extrem de consistente (unul din cei doi este chiar în stânga mea, domnul ministru Diaconescu, celălalt este domnul Orban) s-au clasat pe locurile 3, 4. Și candidații cei mai inconsistente, cei mai lipsiți de program, s-au clasat pe locurile 1, 2. Aceasta ne arată că nu rațiunea dictează

preferința electorală. Și Schumpeter dă această formulă foarte puternică: chiar și un laureat al premiului Nobel în fizică, deci un om de la care ne așteptăm să aibă o gândire extrem de subtilă, rafinată, când e vorba să aleagă și să voteze se comportă de regulă ca un ignorant și se lasă târât de emoții, de preferințe, nu mai aplică niciun pic din raționalitatea pe care o folosește în exercițiul propriei meserii.

După ce am făcut acest mic inventar al celor trei puncte de vedere din care cred că putem înțelege câte ceva din ce s-a întâmplat în iunie, voi încheia spunând că ceea ce s-a observat acum, o observație pe care Peter Mair a făcut-o în legătură cu electoralele din Europa Occidentală, este un anumit vid democratic. Deci electoratul dispare din peisaj, electoratul nu se mai mobilizează, până la urmă nici nu mai are importanță cum votează. Cazul Voinești, chiar așa, în sensul foarte anecdotic în care a fost prezentat, este un caz foarte puternic, care ne arată că la rigoare, la limită, prin reducere la absurd, votul alegătorilor nu contează, el poate fi oricând răsturnat de o autoritate publică. Deci nu mai contează cum votează cetățenii, ci contează modul în care un număr de partide cartelate, și la noi sunt patru, se folosesc de tipul de algoritm existent. Și cel care pare să se degajeze cel puțin acum în iunie este de 4 (PD-L), 4 (PSD), 3 (PNL), 1 (UDMR). Să ne amintim că din 1959 până astăzi în Elveția avem un algoritm de 2, 2, 2 plus 1. Deci există astfel de algoritme, există consens între partide pentru a governa împreună. Deja ne-am obișnuit de patru ani să nu mai avem opoziție, iarăși un mod de a gândi din anii '50-'60 majoritate/opoziție, iar un mod de a governa care a fost dezmințit în multe țări. De pildă în Danemarca, de circa 20 de ani nu mai există opoziție. Există un mod de a governa minoritar, prin negocieri permanente pe proiecte și așa mai departe. Și aici avem exemple nenumărate ca să dovedim că nu e nimic extraordinar în cazul românesc, e profund conectat la transformările democratice care au loc în Europa Occidentală, care încă are acest sentiment de a fi o democrație mai consolidată decât democrațiile din Europa Centrală și Orientală, democrațiile post-comuniste. Cred că o asemenea superioritate nu-și mai are acum locul. Cu alte cuvinte, există un număr de partide, electoratul contează foarte puțin ce face, există legi electorale care nici măcar nu sunt discutate în Parlament. Este un soi de logică corporatistă a statului român care și-a încorporat partidele și indiferent de anecdotică actorului politic ce a venit cu un text, al celui care a sprijinit textul, al celui de al treilea care l-a negociat cu un număr de alți actori, nu are importanță. Privind de la mare depărtare, peisajul pe care îl vedem este cel al unei logici în care se adoptă o lege electorală pe care de fapt nu o vrea nimeni, dar ea se adoptă pentru că instinctiv ea convine tuturor, pentru că o asemenea lege electorală exclude de fapt electoratul, consolidează o formulă de 4:4:3:1 (aceasta este estimarea mea, probabil că acest algoritm va fi confirmat și la alegerile din iarnă.). Rămâne de văzut ce vor face aceste partide cu algoritmul. Soluția elvețiană se impune de la sine, și cred că instinctul clasei politice românești acesta este: știm că până la aceste alegeri aveam 21 de formule de coaliție în consiliile județene. Cu alte cuvinte, în România oricine poate să guverneze cu oricine, deci nu văd de ce nu am avea în România o coaliție de 4:4:3:1.

Există însă un element care poate pune în criză sau poate dimpotrivă întări acest algoritm, această formulă de încorporare a democrației românești și anume acesta este Traian Băsescu. În mod evident aceasta este lecția pe care a primit-o Bucureștiul. Sunt doi indicatori care ne arată în mod limpede eșecul și ni-l pot face măsurabil: alegerile de la București sunt unul pentru că un candidat absolut derizoriu (eu nu i-aș fi dat copilul să mi-l țină o oră în parc!) a câștigat alegerile. Avem de asemenea eșecul absolut al

Partidului Civic Maghiar, care în comunitatea maghiară din România a fost identificat ca fiind instrumentul președintelui. Eșecul absolut al Partidului Civic, triumful lui Sorin Oprescu la București, ne arată limpede că marele proiect politic al lui Traian Băsescu a eșuat. Și după părerea mea a eșuat definitiv acel mare proiect de a crea un mare partid prezidențial, cu vocație majoritară. Sigur, la ultima lui apariție, Traian Băsescu a fost ceva mai modest, a spus că s-a mulțumit și cu 40% (înainte vroia peste 50%). Un asemenea partid nu poate exista în România. În România va exista acest algoritm de 4:4:3:1, care va fi poate 3:3:2:0,5. Nu știm cum va evolua, dar va fi un algoritm oarecum stabil. Acum elementul slab în această combinație este PD-L, pentru că, spre deosebire de celelalte trei partide din corporație, care și-au întărit conducerile (domnul Geoană, domnul Tăriceanu și cu domnul Marko au acum o autoritate sigur, relativ limitată, dar din pluralismul politic autoritatea șefului a ieșit întărită nu într-un context leninist). PD-L are acest enorm cusur care îl face veriga slabă a corporației, să nu aibă șef sau șeful lui să fie excentric, să fie în afara partidului. Acuma, acest șef fie va merge (asta a anunțat, asta a făcut de patru ani, și ar fi bunul-simț să ne așteptăm să meargă în continuare pe această direcție) pe ideea înfruntării, găsim teme – a eșuat cu mineriada, a eșuat cu lupta împotriva corupției, a eșuat cu denunțarea comunismului, acum dorește să lanseze chestiunea constituțională, care este și ea cam uzată pentru că au existat în ultimii șapte ani multe proiecte de revizuire a Constituției. Dacă el va continua să facă asta, s-ar putea ca PD-L, verigă slabă, să fie ejectat, să fie exclus din corporație și să avem mai degrabă un soi de algoritm PSD-PNL-UDMR. Președintele însă, și îl văd capabil de asta, își poate răsturna perspectiva și poate deveni patronul acestui algoritm. Și atunci își va mai asigura din 2009 încă cinci ani într-o soluție de corporatizare compactă și la Cotroceni, și în Parlament, și în Victoria, și în consiliile județene a democrației românești post-comuniste. Vă mulțumesc!

Vladimir Pasti (*Profesor științe politice, SNSPA*): Se pare că există un consens cu privire la faptul că nu s-a votat, sau în general nu se votează rațional ci emoțional și că e mai bun votul rațional decât votul emoțional. Și din păcate acest consens pare să existe și la politicieni care de aceea o să facă în continuare programe electorale cu poduri, tunele și chestii de astea, parcuri și așa ceva dar și la comentatori care zic: vai ce program frumos e ăla care conține și proiecte arhitectonice, desen tehnic și chestii de astea. Vreau să pornesc de la exemplul domnului profesor (Daniel Barbu, *n.n.*) aici de față, că este vorba de fizician. Păi, domnule sigur că atunci când calculezi unde va fi planeta Venus peste o săptămână, nici un fizician nu calculează emoțional. Și dacă noi am putea face la fel, dacă ar exista un singur mod de-a governa o țară, n-am avea nevoie nici de partide, nici de democrații, nici de alegeri. Am avea nevoie de fizicieni sau de matematicieni care să ne calculeze exact ce trebuie să conțină un text de lege, și asta ar fi votul rațional de care nu mai e nevoie. Numai că opusul votului așa-zis rațional, nu este votul emoțional, ci e cel valoric, cel dat în funcție de valorile care sunt în spatele oamenilor politici, a partidelor, chiar și a corporațiilor politice. Nu ne batem în rațiune și câștigă cel care face cel mai corect silogism, ci în valori. Și am impresia că politicienii încep să uite de chestia asta, comentarii și ei încep să uite, dar uite că electoratul ține minte. Electoratul votează valori, numai că discursuri nefiind despre valori, ei se străduiesc să găsească semne ale valorilor ăstora în diferite componente. De la cum se îmbracă un candidat, că de aia se duc candidații când discută cu alegătorii, fără cravată. Vor să le transmită ceva despre

propriile lor valori, în discurs, în program, chiar și în comentatorii; asta îngreunează, desigur, comunicarea dintre politicieni și electorat. Asta vrea electoratul să știe: care sunt valorile care vor ghida deciziile politice luate. Nimeni nu-și închipuie, nici chiar politicienii nu-și pot închipui că vor face peste 700 de zile ceea ce au promis cu 700 de zile în urmă. Pe motiv că așa au promis? Nu! Ci că vor utiliza acele criterii ale deciziilor politice pe care au dovedit că le au în momentul în care au promis. Nu de alta dar se schimbă lucrurile.

Al doilea lucru pe care vreau să vi-l spun este ce mi s-a părut mie că a rezultat din alegerile de până acum, apropo tot de votul emoțional și rațional. Se vor schimba campaniile electorale. Modul în care se vor organiza și concepe strategiile electorale și campaniile electorale. Dar avem o problemă, campaniile electorale care s-au desfășurat până acum au pornit pe baza că politicienilor români nu le e frică de electorat. Dar politicienii nu vor să stea de vorbă cu oamenii, nu vor să comunice cu ei. Nu prea au ce să le comunice. Ce să le comunice din proiectele alea de desen tehnic de care vorbeam? Sau din calculele referitoare la impozite și la inflație? Și atunci pun intermediari. Firmele de publicitate și de marketing sunt ce-i mai buni intermediari în privința asta. Ei înlocuiesc discursul despre valorile politice și ideologice cu un ardei, cu un desen reprezentând un creier și o uniformă, o cască de mecanic, sau nu mai știu ce, și tot soiul de rebusuri din astea.

E și mai simplu pentru politicieni. Angajezi așa-ziși specialiști și plătești. Și ideea ar fi cine plătește cel mai mult, câștiga cele mai multe voturi. Se pot face la sfârșitul campaniilor electorale calcule cu cât a costat un vot. Și vreau să vă spun că nu există, în general se dovedește că, sau începe să se dovedească că, se pot câștiga voturi multe cu bani puțini, și că banii nu mai sunt un atu. Vreau să îl liniștesc un pic pe prietenul meu Dan Mircea Popescu, și să-i spun că banii încep să nu mai fie un argument serios în câștigarea alegerilor.

Becali? Dacă calculez cât l-a costat pe Becali un vot în București, o să vedeți că din cauză că are bani nu are șanse să acceadă la putere. În schimb vreau și eu să avertizez asupra unui lucru. Toată lumea zice vai ce frumos, aveam un sistem cu trei partide mari (și UDMR-ul, care ăla e) și restul partidelor care s-au topit și acum e destul de simplu pentru că negociem în trei. Doi contra unu. Vreau să avertizez partidele mari că ele împreună, în vara asta, au obținut maximum 33% din voturile populației românești. Maximum! Asta considerând că vreo 2 milioane de oameni sunt plecați din țară și nu votează. Deci avem 5,5 milioane de voturi! Atât au luat 6 milioane de voturi, cele 3 partide mari PSD-ul, PNL-ul, PD-L-ul!! Păi până la 17 milioane mai sunt! Grosul voturilor nu sunt la cele 3 partide mari. Deocamdată n-are cine să le colecteze. Dar ce au dovedit partidele mari acum a fost incapacitatea lor de a le colecta. Cine o să le adune și cum? E greu de ghicit, și nu pot să fac o prognoză și nu ghicesc viitorul, dar aceste 3 partide mari au următoarea problemă în fața lor: sau schimbă ceva în mecanismele interne, în modul în care concep campaniile și campaniile însele, astfel încât să înceapă să ajungă la cele 11 milioane de voturi la care nu au acces, sau cineva până la urmă le va culege. Nu pe toate. N-am nevoie să le culeg pe toate. E suficient să colectez 3 milioane de acolo pentru a deveni cel mai mare partid din România. Cum pot să fac asta? Rămâne de văzut. Mulțumesc!

Mircea Geoană (*Președinte al PSD*): Am să încerc să răspund și la câteva din intervențiile precedente. Dacă ne uităm la PSD suntem la scorul pe care l-am făcut în anul 2000 în momentul opoziției precedente și cred că sunt lucruri comparabile. Suntem la un scor practic identic cu cel din 2000 când veneam din opoziție. E adevărat că atunci puterea momentului era mai atomizată decât acum, suntem la un scor mult mai bun decât în 1996 când am făcut 19 sau 20%. Deci dacă vorbim în termeni istorici suntem în grafic cu obiectivul nostru de a câștiga alegerile parlamentare și de a face guvernul viitor.

Bineînțeles că toată lumea vorbește acum de trei mari partide. Eu cred că este mult prea devreme să vorbim de trei mari partide în România. Cred că putem să vorbim cel puțin pe tendințe, de faptul că PSD-ul rămâne un mare partid al României. Sunt convins că în toamnă va fi principalul partid al României încă o dată. Eu cred că pe tendința actuală și pe tendința de cădere liberă a lui Traian Băsescu, care atrage și PD-L-ul într-o spirală similară, vom avea un PD-L în toamnă în intervalul de 20 plus, un PSD în intervalul 30 plus și un PNL în intervalul de 10 plus. Cât de mult se duc în sus sau în jos aceste intervale, predicția mea este, și nu cred că este o predicție doar optimistă din partea unui lider de partid, pe tendințele actuale în toamnă, o să aveam PSD-ul cu 30 plus, PD-L-ul cu 20 plus și PNL-ul cu 10 plus. Sunt 3 partide mari? Eu cred că este un partid mare PSD-ul, un partid mijlociu PD-L-ul care poate să devină un partid mare și un PNL care, cred că în acest moment își face iluzii că poate să devină un partid de talia PSD-ului. Este prematur și eu cred că în toamnă vom avea de fapt o eșalonare a acestor partide în trei plaje de performanță electorală. Cel puțin acesta este scenariul pe care lucrăm și dacă ne vedem de treabă vom realiza acest obiectiv.

Aș vrea să spun că 7% din voturi au fost anulate. Este poate dat de complexitatea celor 4 buletine de vot care în mediul rural sau la un public mai puțin educat poate că le-au complicat existența. Poate sunt alte cauze, mai obscure dacă numărăm cei 6 milioane care au votat. Mai sunt 7% care înseamnă aproape 2 milioane de oameni care au venit la vot și ale căror voturi au fost anulate și aici cred că este un subiect de mare preocupare pentru noi. Pentru că, dacă într-o democrație care și așa de abia mobilizează electoratul la vot, ai un sistem electoral sau un sistem de organizare de vot în care 7% din voturi sunt anulate, este enorm din punct de vedere al reprezentării unui vot valid, voturi valabil exprimate a ceea ce au făcut acești oameni.

Câteva întrebări. Cât de valid a fost acest vot? În opinia mea, cel puțin la votanții PSD, acest vot a fost destul de politic. Au contat mult candidații noștri dar, la noi, la partidul nostru, votul politic și votul pentru PSD, pentru 3 trandafiri, a fost un vot în mare măsură politic. Vreau să vă spun că în premieră în PSD au fost situații în care partidul a obținut voturi mai numeroase decât candidații noștri. Nu vorbesc de București unde a fost o situație atipică, vorbesc de multe locuri din țară unde partidul a obținut voturi politice pentru PSD, chiar mai mare decât pentru candidații noștri. De foarte multe ori situația inversă față de perioada anterioară. Cât de ideologic a fost votul la alegerile locale? Parțial ideologic, nu foarte mult, cred că mai mult la PSD. Noi am fost singurul partid care a venit cu o ofertă integrată pentru alegerile locale. Evident, ofertele individuale ale candidaților au fost foarte importante. Am fost singurul partid care a făcut eforturi, nu știu cât de mult a contat, să venim cu o ofertă în care am vorbit de pensii, de salarii, de alocații pentru tinerele familii, pentru agricultură. Deci am încercat să venim cu o dimensiune de stânga în acest vot, și cred că din punct de vedere al votului ideologic a

existat o porție de vot ideologic. Evident, la toamnă probabil va fi o porție și mai mare, prin natura lucrurilor.

Cât de mult a fost un vot negativ sau pozitiv? Pentru că în România de foarte multe ori, acest factor de vot negativ, de vot de frustrare, de vot de revoltă, de vot de dezgust, a contat și probabil va conta și în perspectivă. Cred că a fost o porție importantă de vot pozitiv pentru candidați și pentru partidele politice, dar a existat în mod cert și un vot negativ. Cred că la București a fost mai degrabă un vot anti-Videanu decât un vot pro-Oprescu. Cred că a fost o nemulțumire profundă a bucureșteanului obișnuit, dincolo de culoare politică și de votul istoric pe care acesta l-a dat într-o parte sau în alta. Cred că piatra de moară pe care Traian Băsescu n-a făcut altceva decât s-o apese și mai tare, a fost o administrare extrem de proastă, extrem de prost văzută și de cetățeni, a Primăriei Bucureștilor. Nu știu cât de politic a fost votul la București, dar în mod cert a fost un vot negativ masiv, și Oprescu a fost suficient de abil să fructifice acest vot care cred că a fost în mare măsură negativ. Cât a fost el de anti-Băsescu nu știu, dar anti-Videanu a fost cert.

Cât de mult a contat banul la această campanie? Eu am să vă spun că a contat enorm de mult. Dacă până acum, până la aceste alegeri, vorbeam de mită electorală, mai mergea câte unul cu o pungă, îi mai dădea un pix, îi mai dădea o șapcă sau un tricou, acum putem să spunem că s-a validat în România șpada electorală. Este vorba de partidele cu bani. PD-L-ul și PNL-ul au lucrat cu liste nominale, cu oameni care primeau bani *cash*, bani peșin, înainte sau după vot. Deci, dacă există un element preocupant după această campanie pentru mine, este că electoratul cel mai sărac, cel mai vulnerabil, poate fi ușor de momit cu astfel de metode. Și cine spune că acest lucru nu este adevărat, îl invit să meargă în campanie, nu la București și nu la comentatorii de televiziune, ci în România profundă, și o să vă explicați de ce, în anumite zone mai ales în mediul rural și în mediul sărac, există succese din partea unor partide și candidați fără notorietate. Au fost enorm de mulți bani, se cumpără voturi în România, este șpagă electorală și este principalul pericol la adresa sănătății sistemului democratic românesc. S-a făcut probabil și între cele două războaie mondiale, nu știu, nu-mi aduc aminte, dar din punct de vedere al rolului banului în campanie, cred că este un element de mare preocupare pentru noi.

Trebuie să ne gândim pentru alegerile pentru Parlamentul României pe sistem uninominal la un mecanism în care sistemul de finanțare a partidului să aibă și dinți și colți. În clipa de față există imunitate în statul român pentru cineva care fură alegerile și cumpără voturile. Există imunitate pentru un candidat care a fost ales pe un sistem clar viciat, de corupție sau de coruperea alegătorului. Și faptul că statul român nu are instrumente sau nu dorește să le folosească, în a stopa un astfel de fenomen este pentru mine cel mai preocupant lucru din această campanie. *Money talks*, și acest lucru evident este în toată lumea civilizată, Obama a renunțat în America la banii de la stat, de la contribuția de la buget, pentru că are o capacitate de *fund-raising* importantă, pentru că este pe val, dar nu cred că a spune că o campanie costă bani este echivalent cu a folosi banii pentru cumpărarea voturilor, este un element de mare preocupare. Și apropo de ce spunea și domnul Pasti, cât costă un vot? PD-L-ul la alegerile europarlamentare ne-a demonstrat că un vot în România poate să fie extrem de costisitor. Au investit enorm de mult atunci. Mai țineți minte campania pentru europarlamentare și într-un fel atunci de acest lucru au profitat foștii PNL-iști, din actualul PD-L, pentru că succesul lor, în special în Suceava, în Neamț și în Botoșani s-a bazat pe o campanie extrem de agresivă, extrem de bogată, extrem de ostentativă. Țărani duși cu autocarul să se plimbe cu telefericul lui

Pinalti, țărani duși cu autocarul la biserică să primească practic pomană în schimbul votului. Repet, este lucrul cel mai preocupant. Și vreau să trag un semnal foarte serios de alarmă și poate că aici am putea să mai corectăm ceva până la toamnă din punct de vedere al alegerilor, a legilor de finanțare a partidelor politice.

Ce ne arată votul de acum? Ne arată ce ne-a arătat de fiecare dată în momente de alegeri locale, înainte de alegeri parlamentare - tendințe. Nu radiografii, ci tendințe. Cred că PSD-ul este în acest moment în fuleu către un scor și mai bun în toamnă. Evident suntem perfect capabili să ne dăm cu stângul în dreptul, avem uneori acest talent, fiind români și fiind PSD-iști, dar cred că în condiții corecte de mobilizare și de implicare în această campanie a liderilor noștri, a candidaților noștri pentru campanie pentru Parlament și a celor care vor forma viitorul guvern, sunt convins că viitorul guvern PSD-ul se îndreaptă la un scor de 30%. Acesta, cu redistribuire, ne poate duce (în condițiile de algoritm pe care domnul profesor le menționa) la un scor de aproape, sau în zona lui 40%. Astăzi dacă am fi avut alegeri parlamentare, cu redistribuirea voturilor, PSD-ul ar fi avut 34 și ceva, PD-L-ul similar și PNL-ul undeva în jur de 21-22%. Cam asta ar fi fost, dacă am fi avut o radiografie a alegerilor parlamentare cu redistribuire, ceea ce am fi avut ca vot politic direct în acest an.

S-a mai creat un fel de prezumție că viitorul președinte al României se va alege pe tipologia alegerilor din 2004. Fals. De fiecare dată în România s-a căutat un altceva și un altcineva la situația de fapt. Emil Constantinescu a fost o soluție oarecum exotică, dar valabilă pentru că a câștigat voturile cetățenilor. După aceasta s-a găsit soluția din nou Ion Iliescu, la Emil Constantinescu. S-a venit la formula Băsescu din primăria Bucureștilor acum 4 ani de zile. Sunt absolut convins că data viitoare nu v-a funcționa aceeași melodie. Eu nu spun ceva vizavi de Oprescu, spun că din punct de vedere al tipologiei și al căutării de altceva, românul caută acum, se frământă, fără să-și dea seama, caută un acel altceva și altcineva pentru 2009. Deci, eu cred că cine spune că în mod automat cineva care câștigă Bucureștiul este prezidențiabil, greșește profund. Se va căuta din cadrul partidelor mari, din afara partidelor mari, de undeva, acel candidat care în 2009 să fie în situația să-l învingă pe Traian Băsescu. Ceea ce așteptăm cu mult interes în perioada următoare este ceea ce aș numi inevitabilul, emanciparea PD-L-ului lui Traian Băsescu, pentru că Traian Băsescu devine din locomotivă o povară pentru acest partid. Și mai devreme sau mai târziu acești oameni, care au raționalitate ca orice om politic, vor înțelege că Traian Băsescu care până acum a fost *guru* principal și liderul excentric (în sensul din afara partidului propriu) nu va mai fi. Și acest lucru va fi un element interesant în evoluția politică pe scena românească.

Din punct de vedere al unui studiu publicat ieri, al celor de la ISD, eu cred că o parte din propunerile avansate acolo sunt nerealiste sau contraproductive. Deci din punct de vedere al unui așa numit pact de neagresiune cu PNL-ul vreau să vă spun că din punct de vedere politic o astfel de propunere este cel puțin nerealistă. Nu există o șansă pentru un partid de opoziție să-și câștige, să-și maximizeze voturile fără să se raporteze critic la guvernare. Așa ceva nu există în politică, și nici în democrație. PSD-ul va continua linia de a critica *de plano*, puterea. De altfel de 4 ani de zile am criticat la grămadă, pentru că așa merită, și PD-L și PNL. Iar ideea că noi suntem un partid disperat să găsim un punct de sprijin și majorități după alegerile parlamentare este profund greșită din punct de vedere tactic, pentru că PSD-ul astăzi își propune împreună cu aliații noștri mai vechi și mai noi de la PC un scor suficient de mare care să ne permită să ne poziționăm ca ax

central al viitoarei guvernări. Deci cred că dintr-un anumit punct de vedere, ideea că PSD-ul este un partid care are singura variantă de a câștiga protejarea relației cu PNL-ul în vederea unei guvernări comune, este profund greșită din punct de vedere electoral. PSD-ul are o singură șansă ca să ajungă la guvernare: să-și facă maximum de scor politic pe care-l poate obține. Este singura garanție de guvernare. Restul, formule combinatorii și chestiuni predeterminate (au fost încercări de acest gen) sunt contra productive. Vom sta pe linia noastră. Suntem un partid de stânga și ne vom bate cu partide de dreapta pentru a avea o alternativă de centru-stânga progresistă și democratică așa cum este firesc pentru noi. Pentru că au fost destul de multe comentarii pe acest subiect.

Dan Mihalache (*Deputat, PSD*): Trei teme pe scurt. Câteva observații care țin de desfășurarea procesului electoral, pe de o parte, pe de altă parte câteva observații privind scorul înregistrat de Partidul Social Democrat și, nu în ultimul rând, câteva observații legate de gestiunea post-electorală a rezultatului alegerilor de către diverse partide.

În ceea ce privește procesul electoral, eu împărtășesc îngrijorările și a domnului Mircea Geoană și a domnului Dan Mircea Popescu și n-am sentimentul că mergem spre o europeanizare a procesului electoral, ci mai degrabă spre un regres în direcția practicilor din perioada interbelică. Dacă noi comparăm cel puțin în zonele mai sărace, în zonele rurale, amplitudinea formelor de corupție electorală, vom vedea că am fost probabil în fața celui mai viciat proces electoral din ultimii ani. Cu exemple: clasicele forme ale sacilor de făină, ulei, pungi, astea deja sunt lucruri secundare. Mergem până la jurăminte pe Biblie privind votul, cu implicarea destul de ciudată a unor reprezentanți locali ai clerului de diferite orientări și la cumpărarea efectivă de voturi cu valiza. Cu valiza cu bani! E deja celebru cazul lui Gheorghe Flutur (unele surse din Suceava spun că sumele investite acolo ar trece de 50 de miliarde), care a fost filmat în direct cu aghiotanții după el, „dă-i și lui câțiva bani”... Nu știu în virtutea legislației electorale câte sancțiuni vor fi fost aplicate pentru asemenea forme de corupție electorală. Cred că nici una! Sau cel puțin nu cunosc vreun caz în care cineva să fi avut de suferit rigorile legii. Deci, din punctul acesta de vedere am senzația, mai degrabă a unui model caragialesc, spre care se îndreaptă democrația românească, cel puțin la nivel local. Ca să nu discutăm de amploarea sumelor care au fost în joc, și, aici e celebrul caz al comunei Ștefănești unde locuitorii mânați de un profund simț civic, probabil bine stimulat, se înghesuiau să voteze!? Din punctul ăsta de vedere eu cred că noi ca partid social-democrat ar trebui să ne asumăm în perioada următoare mai hotărât tema finanțării campaniei electorale. Nu doar la nivel constatativ ci la nivel de reglementare. La nivelul completării unei legislații care, în mod evident, astăzi nu este suficient de acoperitoare și sancționatorie pentru formele de fraudă și corupție electorală. Eu nu sunt jurist, l-am întrebat pe Victor Ponta dacă, de pildă, în acest cazuri nu s-ar putea introduce instituția flagrantului și a procedurilor care derivă din această instituție?! Problema este dacă noi ca partid dorim să preluăm tema înăsprii sancțiunilor electorale, înăsprii formelor de control a sumelor cheltuite în campanie, inclusiv a modului de funcționare a autorităților electorale permanente care este sublim dar lipsește cu desăvârșire în România.

Doi: cred, în materie de finanțare, că în septembrie va trebui să introducem plafonarea riguroasă a sumelor pe care un candidat are dreptul să le cheltuiască direct sau altfel comensurabile. Nu știu! Poate că Autoritatea Electorală Permanentă ar trebui să aibă capacitatea de a face statistici privind panotajul sau privind sumele pe care acesta le

implică, pentru că altfel riscăm ca această avalanșă de bani să se suprapună pe introducerea votului uninominal și să constatăm că practic din această conjuncție a banilor aruncați în acest an și a introducerii votului uninominal, că avem un sistem democratic profund viciat și dependent exclusiv de finanțare. Eu cred că introducerea votului uninominal trebuie completată cu o plafonare a cheltuielilor de campanie la o sumă rezonabilă.

A doua temă: Cât a fost vot politic pentru PSD și cât nu? Mi se pare mai degrabă, ca o concluzie generală, că votul PSD a derivat din forța organizațiilor locale, din capacitatea lor de mobilizare și din candidaturile pe care le-au propus pentru alegerile locale. Ceea ce este șocant pentru mine, e diferența extrem de mare între cel mai bun scor pe care l-a obținut PSD-ul într-un județ și cel mai slab scor pe care l-a obținut PSD-ul în alt județ. Ecartul e de 50 de procente între 60 și nu știu cât la Constanța sau într-o zonă precum Vrancea-Constanța și 10 pentru Consiliile Locale Cluj-Sibiu. Deci e un ecart uriaș care sugerează mai degrabă un vot politic care derivă cumva, care ar fi însemnat cumva un plus-minus 10% în funcție de conjuncturile locale, așa cum a fost întotdeauna și mai degrabă un efort extrem de disparat al organizațiilor de acolo unde a existat preocupare și insistență și candidați buni, și scorul a fost bun. Asta ne spune că s-ar putea ca la alegerile parlamentare unde mizele sunt cu totul diferite, scorul să nu fie neapărat repetabil. Nici măcar la fel de bune. Există riscul ca el să fie mai bun sau riscul ca reducerea turajului motoarelor, ca urmare a unor interese diferite, să determine chiar și un scor mai prost. Și Bucureștiul e un argument. Amintiți-vă că în anul 2000 PSD a câștigat într-adevăr pe vot politic toate primăriile de sector, indiferent de candidații pe care i-a pus. Singura excepție în București a fost pierderea la mustață a Primăriei Generale. Acum vedem un peisaj extrem de mozaicat, inclusiv în București, în care PSD a câștigat două sectoare, două sectoare s-au dus la PD-L, unul la PC, unul la PNL.

Există o combinație și de vot emoțional, și probabil Sorin Oprescu a câștigat mai degrabă pe un vot emoțional, decât pe un vot politic sau pe un vot de organizare. Și mai degrabă, dacă ar fi să tragem linie după aceste alegeri, văd o combinație între votul emoțional și votul bazat pe capacitatea de mobilizare a organizațiilor. Gestiunea rezultatelor electorale arată că, de pildă, două partide dintre cele pe care le numim mari sau semnificative, merg mai degrabă spre soluția disputelor interne. Eu n-aș recomanda conducerii partidului o asemenea abordare ci mai degrabă o analiză, la calm și realistă a diverselor scoruri înregistrate de organizații, mai ales că mesajul general n-a fost neapărat de natură mobilizatoare. Cred că e nevoie de foarte puțin triumfalism, foarte puțin sau deloc, pentru că rezultatele noastre sunt bune nu neapărat în raport cu cifrele. Ele sunt bune pentru că după europarlamentare și așteptările noastre erau mai reduse. Ele sunt mai bune decât așteptările pe care le-a avut Partidul Social Democrat. Din punctul ăsta de vedere cred că pentru toamnă construcția va trebui să fie mult mai unitară sub raportul mesajului național, pentru că în toamnă va conta mesajul național și vor conta și candidații. După cum va conta și proiecția pe care noi o vom oferi cu privire la viitoarea guvernare. Dacă vom reuși să prezentăm o echipă puternică și credibilă, dacă vom reuși să prezentăm viitoarea guvernare ca una responsabilă și nu ca o recompensă oferită unora și altora, ca urmare a scorurilor din locale, atunci într-adevăr putem reuși să devenim, cum spunea domnul Geoană, partidul care constituie pivotul, axa viitoarei guvernări. Mulțumesc!

Cristian Diaconescu (*Senator, Vicepreședinte PSD*): Două chestiuni scurte aş vrea să pun în discuție și aş dori, dacă voi putea, evident să ies dintr-un clișeu oarecum panseistic, reflexiv. Ne-am obișnuit, din păcate mai ales pe zona politică, să fim foarte buni analiști la ce s-a întâmplat și foarte slabi în a spune ceea ce urmează să se întâmple. Pare că din ceea ce s-a discutat aici, concluziile sunt obligatorii și necesare. Uite că nu-i așa! Și nu-i așa pentru că, într-adevăr pe de o parte și mie mi se pare că intrăm pe o pantă deosebit de vicioasă în ceea ce privește încurajarea votului din toate punctele de vedere și vreau să reiau ceea ce s-a spus aici. Ce vreau să spun, însă, este faptul că după părerea mea nu legile ne lipsesc, ci instituțiile. Se pare că în România momentul electoral, trei săptămâni înainte și două săptămâni după, este considerat ca un joc în afara legii. Polițiștii fug de lângă secțiile de votare, judecătorii din secțiile de votare și fac propria politică în interiorul secției și fiecare campanie electorală ne lasă cu zeci de mii de sesizări. Zeci de mii de sesizări, unele or fi tendențioase politic, dar unele chiar cred că au un fundament, nerezolvate de instituțiile statului. Aceste instituții sunt sfioase, atente la rândul lor, analitice, așteptând să vadă cum iese. Vă semnez acest lucru pentru că indiferent de câte legi și de câte evaluări vom face, sau, mă rog, analize vom face mai mult sau mai puțin în zone guvernamentale, avem o mare problemă. La toamnă va fi votul uninominal în care cred că vom atinge maximum, după care ne vom reîntâlni ca să ne văcărăm. Vom atinge maximum încercării de a se obține voturi pe strada lui sau a colegiului lui, cu orice mijloace posibil. Și la acest demers, cu tot respectul și cu toată prietenia, nu putem să ne uităm numai spre clasa politică. Clasa politică vrea voturi de toate felurile: și pragmatic, și emoțional, și valoric. Clasa politică vrea voturi și vrea putere. Asta este!

Revenind la patima puterii, ce pot să vă spun? În România oricine poate governa cu oricine! Dacă ne obișnuim cu această idee este în regulă. Atunci să nu ne mai mirăm! Se poate governa în România prin delegare. Se poate governa în România limitat, numai pe anumite teme sau numai pe anumite zone geografice și pot coexista mai multe guverne în România în același timp, autorități guvernamentale, în mod evident, pe diverse zone geografice în funcție de interese punctuale, chiar la nivel de oraș. Se guvernează pe grupuri transpartinice din partide. Se guvernează pe grupuri economice. Se guvernează în tot felul de moduri în România. Și ne place și intrăm în acest joc. Intrăm ca cetățeni, ca mediu civic, ca sindicate. Sprijinim acest haos după care, sigur, ne mirăm ușor fariseic dacă-mi permiteți, fiind ultimul sau primul pe această listă a fariseilor, de faptul că România pare a fi neguvernabilă sau pare a prevala un alt joc decât cel responsabil. Nu guvernăm pe doctrine – e greu identificabilă măcar polarizarea stânga / dreapta în România. Guvernăm pe jocul de putere la care trebuie să ajungem cu orice preț. Cred că nici măcar majoritățile parlamentare în România nu reprezintă un argument ca în democrațiile consolidate. Majoritățile parlamentare sunt niște chestiuni oarecum *ad-hoc*, fapte asemănătoare deciziilor care se iau la asociațiile de locatari. Cine reușește să creeze un vot emoțional și în Parlament, îl realizează cu toate componentele acestui vot emoțional pragmatic și valoric.

În al treilea rând vroiam să spun că eu sincer să fiu, constatând că votul emoțional contează, e normal, oriunde în lume se întâmplă acest lucru, nu cred că România își poate permite numai un astfel de demers. Probabil că e derizoriu să vorbești de pasaje, să vorbești de lucruri care într-adevăr ți se pare dintr-un punct de vedere onest că ar conta în București. Problema însă apare după alegeri! Spre deosebire de o

competiția sportivă sau una artistică, cel care ia medalia de aur, indiferent prin ce mijloace, nu pleacă la el acasă. El vine la mine acasă. Și începe de luni dimineața să-mi regleze viața. Mie și familiei mele. Or atributul pe care i l-am dat în baza unei evaluări emoționale, în momentul acela devine contraproductiv. Uneori da, uneori ba... De regulă, după cum observați, un bun purtător de mesaje al unui partid politic este în primul rând cel care se pare că-și generează o situație uneori chiar paradoxală, chiar ridicolă, în legătură cu propria-ai persoană dar numai să-l țină în atenția publică și care întotdeauna într-o confruntare televizată, într-o campanie electorală, învinge. S-a urcat cu picioarele pe el și noi toți aplaudăm acasă și ne bucurăm foarte mult de aceste calități. Este foarte bine, repet, respect, ține de calitatea politicianului român așa cum e. Dacă vrei să faci politică du-te bă și fă în altă parte! Bun! Problema este, repet, de luni încolo, pentru că, vreau să vă spun un lucru, foarte mult contează, de exemplu, ca în momentul în care îți angajezi să spunem un proiect european să știi tu, măi frate, cel care-l aprobi să citești în limba aia în care e scris proiectul de pe masă. Pentru că altfel poți intra pe mâna unora sau altora, sau se pot întâmpla tot felul de blestemății. În campania electorală nimeni n-o să-l întrebe pe respectivul candidat care va gestiona fondurile europene, iată președintele de consiliu județean, dacă știe și el o limbă străină? E ridicol, nu? Păi el e purtător de valori! Ne uităm la el emoțional, cât e de histrionic, ne poate convinge... Dar dacă el nu știe să citească într-o limbă străină un text, vă asigur că noi și familiile noastre când e vorba să ne bage gaze, vom avea o problemă. Pentru că am văzut la primăria Capitalei, și dați-mi voie să dau și această informație, prostia, lipsa de profesionalism aproape a concurat hoția în ceea ce privește pierderile din București. Sigur această componentă nu contează! Dă-i cu dosarul în cap, știi că oricum nu se întâmplă nimic pentru că instituțiile nu vor reacționa, nici ăla nu se supără. E o problemă! Îi arăți o blestemăție, el ți-o arată pe a ta și plecăm acasă. Pentru că ne-am luptat electoral și ai noștri ne laudă. Asta mi se pare o temă pe care, evident n-o s-o rezolvăm nici astăzi și probabil în nici o perioadă determinată de timp. Dar dacă mai ales pe zona clasei politice ne pasă de agenda cetățeanului, măcar ar trebui să vedem cum stau lucrurile și din această perspectivă.

Al treilea lucru și cu asta închei, votul uninominal nu știu cât va îmbunătăți din punctul de vedere al reformării clasei politice, dar în orice caz va contribui clar la dezagregarea partidelor politice. Practic, plecând și pe ideea unei emotivități crescânde ca și valoare publică, vom avea o rețea de oameni foarte puternici în România, de oameni nu de partide, fie ei președinți de consilii județene, fie parlamentari care s-au ales prin forțe proprii (cu ghilimelele pe care câte vreți dumneavoastră să le puneți la ce înseamnă forțe proprii!), care sunt foarte departe de orice doctrină și, mai departe de orice disciplină de partid, vor încerca să-și impună punctul de vedere. Întâi în partid și după aceea în locurile pe care le vor stăpâni, și le vor stăpâni! Vreau să vă asigur din acest punct de vedere că le vor stăpâni așa cum știu ei mai bine! Din această perspectivă partidul politic nu va avea în față decât un singur argument: sprijinul politic pe care îl acordă sau nu. Dar pentru asta, și intrăm în cerc vicios, partidul trebuie să fie la rândul său puternic din punct de vedere politic și cum poate face asta? Numai bazându-se pe valori. Punând în fața unuia care vrea să devină autarhic din toate punctele de vedere un sistem de valori pe care el, partidul poate avea ambiția să-l promoveze. Mulțumesc!

Victor Ponta (*Deputat, PSD*): Eu de sâmbătă de la ora 11:00 am învățat să vorbesc numai despre lucrurile pe care le cunosc și sunt două lucruri. Unu: o să spun că am fost și

eu în multe județe și tot ce au spus colegii mei, dl. Geoană, dl. Dan Mircea Popescu, despre bani, despre cât de mult au contat, este adevărat, dar vreau să dau și un contra-exemplu, o excepție poate. Am avut un județ în care a fost războiul contra baronilor: Mischie, Morega, Manțog la Gorj, și cu un candidat foarte bun. Președintele e un total necunoscut, dacă vă spun de Călinoiu probabil că nu știți cine e Călinoiu, și am avut grijă foarte tare nici să nu se știe cine e, inclusiv ne-am pus de acord să nu vină la nicio confruntare la „Ringul realității” și alte prostii de genul ăsta. I-am lăsat pe cei trei baroni să se manifeste foarte tare. Reacția a fost inversă. Au cheltuit enorm de mulți bani, mai mulți, poate, decât Berceanu sau Flutur, vorbesc împreună, dar și-au luat toți trei la un loc, adunat, mai puțin decât candidatul nostru, ăla liniștit, necunoscut, inodor, incolor în sensul bun al cuvântului. Eu cred că a fost un vot emoțional. Am aplicat cumva niște practici pe care le-am simțit pe pielea noastră în 2004: „Vreți înapoi baronii? Uitați-i câți bani cheltuiesc. De unde au banii ăștia? Uitați-i că împreună au 50 de dosare penale.” ș.a.m.d. Ce vreau să spun cu excepția asta: vă spun doar că în mod clar, de fiecare dată oamenii caută puțin altceva. E totuși județul care a fost feudal cel mai mult timp, cred că vreo 10 ani a fost feudalism acolo, și dacă vii cu ceea ce e în spiritul timpului...Nu neapărat spiritul din Gorj e același cu spiritul din București sau spiritul din Satu Mare, dar nu cred că există totuși o tendință unanim valabilă, ideea că cine are bani va câștiga, cine nu are bani, nu va câștiga. Sunt oameni care au bani, îi vor cheltui foarte bine, eu m-am bucurat că i-au cheltuit pentru că acum știu ce datorii au și Mischie și Manțog și Morega, și au de muncit să dea înapoi banii, nu o să dea din fonduri publice. Da, e un exemplu fericit însă am dus bătălia tot pe un vot emoțional, pe votul anti-baroni / anti-bogați, și e un exemplu pe care, chiar dacă nu este spectaculos, vreau să-l rețineți, să-l aveți în atenție atunci când faceți analizele generalizate.

Al doilea lucru: am încercat să înțeleg și m-am uitat la o parte din colegii noștri și la o parte din alți candidați, chestia cu justiția și cu dosarele. Am o anumită opinie, o să încerc să mi-o argumentez, nu acum ci mai departe în partid, pentru că e important ce vom face în toamnă. Oamenii nu mai sunt impresionați de chestia cu dosarele la oameni foarte cunoscuți. Lui Radu Mazăre câte dosare i-au făcut? Sau Oprișan? Oamenii nu sunt impresionați deloc de chestia asta, nu-i interesează, sunt convinși... sau mai bine zis sunt toți convinși de vinovăția noastră, a tuturor, dar sunt în același timp convinși că în niciun caz justiția aia sus, la vârf nu e justiție. Adică dacă-l prindem pe Năstase, sau pe Mazăre, sau pe Berceanu, sau pe Flutur, nu-l prindem pentru că e vinovat sau nevinovat ci îi facem dosare pentru că acum suntem noi cei care facem și vin ăilalți și le fac la ăia și nu se întâmplă nimic?! Ceea ce-i interesează foarte tare pe oameni și am văzut că prinde, nu numai ca temă electorală dar și ca temă de guvernare, foarte tare e ceea ce li se întâmplă în dosarul lor. 4 milioane de români, și aici foarte rar se face paralela cu sănătatea și cu educația, 4 milioane de români au un proces. 4 milioane de români se duc o dată pe săptămână, că așa sunt termenele, nu e ca la spital o dată pe zi să te duci la analize, dar o dată pe lună se duc la procesul lui. Aia îl supără foarte tare. Nu există nicio forță politică care să vorbească, toți vorbim despre dosarele marilor șefi, nimeni nu spune despre ceea ce-l doare și toți spun: „poate vine PSD-ul și începe din nou să funcționeze judecătoria mea de la Cărbunești, sau de la Slobozia, sau tribunalul. Știți, mă trimit la Craiova, mă costă nu știu câți bani. La Craiova nu mă bagă în seamă. Avocații sunt rude cu judecătorii”. Dacă le vorbesc despre dosarele marilor șefi nu-i interesează. Vă spun încă o dată, opinia mea este că ei oricum cred că noi suntem niște bandiți care nu o să pățim

niciodată nimic. Dar spun că procesul lor nu se rezolvă. Deci dacă, spunea Cristi, și pe bună dreptate, noi facem analiză dar nu ne gândim la viitor, cred că oricine (eu sper să fim noi sigur!), va fi după actualul guvern, e o problemă la fel de mare ca și sănătatea, ca și educația. Dacă orice temă pe educație, orice temă pe sănătate interesează, pentru că au oamenii copii acolo, au rude care sunt în spital, vreau să vă spun că...dacă la 4 milioane, nu știu, faceți dumneavoastră un calcul, 25% din români au un proces pe care nu-l rezolvă. Cu casa, cu mașina, cu divorțul ș.a.m.d. Dacă o să fim deștepți și o să vorbim de chestia asta, și o să avem și niște soluții... Partea cu dosarele, marea corupție, aia cu „big sharks”, cu care tot povesteam din 2000, din punctul meu de vedere nu va avea nicio importanță. Chiar nu e treaba noastră. Cu cât o spunem noi că Flutur are mai multe dosare decât are, nu știu, cine a fost? Mârza, sau... Chiar nu-i interesează. Nu cred că au votat oamenii în funcție de numărul de dosare ale lui Mazăre sau Bлага, sau nu mai știu... În schimb cred că vor vota și cred că vor fi foarte interesați cine reușește să le rezolve dosarele lor, alea care durează de mulți ani. Boala de obicei durează mai puțin, sau școala! Dar dosarul durează 5 ani, 6 ani sau 7 ani!

Ultima observație, din nou cu o idee pentru ce facem la uninominal: mie mi s-a părut că există și o anume specializare a votului și o să vă explic imediat, nu mă exprim științific dar vreau să vă explic ce vreau să spun... Eu nu cred că în Argeș oamenii nu-l simpatizează neapărat pe Boureanu dar au spus toți cu care am vorbit: „Ce treabă are Boureanu cu președinția consiliului județean”, motiv pentru care nu l-au votat. L-au votat pe Nicolescu, care e mai puțin simpatic decât Boureanu, nu are soția așa frumoasă dar e pentru locul ăla. La fel cu Berceanu. Ideea este că politicianul care e bun la absolut toate și îl trimitem peste tot... Oamenii spun: „îmi place de X sau de Y dar nu are treabă cu primăria.” Am văzut la primării diverși candidați poate cu imagini mai bune, contracandidații de la Târgu Jiu ai lui Cârciumarul sunt toți mai frumoși, cu școală mai multă, și el a luat 82% pentru că lumea spune că e bun de primar, nu ceilalți. Eu cred că pe Oprescu l-a ajutat faptul că a mai candidat și că în mintea oamenilor era o chestie: „A vrut să fie primar, se pregătește să fie primar. Nu știu cât se pricepe să fie primar”, dar aveau această chestie în spate. Mi s-a părut foarte interesantă bătălia de la sectorul 6 între un primar în funcție și un fost primar. Toată lumea spunea: „Darabont e fostul primar, deci se pricepe, ăsta e primarul actual...” Deci eu cred că sunt foarte riscante chestiile doar pentru că e cel mai, doar pentru că e frumos, să credem că oamenii îl votează. Au o anumită chestie... Mie nu o să-mi fie frică să candidez la uninominal contra lui Hagi. Lumea îl iubește pe Hagi de 100 de ori mai mult decât mă iubește pe mine. Dar vor spune: „Lasă, Hagi acolo, cu fotbalul lui, sau Pițurcă, și Ponta va fi în stare să facă nu știu ce ca parlamentar.” Am învățat ceva din chestia asta și m-am gândit foarte clar inclusiv la candidaturile de la parlamentare. Închei imediat, dar sunt primari care au luat 90%. Eu cred că dacă o să candideze la parlamentare o să piardă. Pentru că oamenii spun: „stai, ăsta e primar, lasă, îl trimit eu parlamentar la București? Nici nu știe drumul la București.” Mi se pare că sunt un pic mai sofisticăți decât îi credem noi, chiar și pe ăia din Gorj, sau din Olt, sau de unde au fost. Mulțumesc!

Anne Jugănarul: Vă propun să lungim un pic acest cadru al dezbaterii noastre, noi ne fixasem niște repere temporale, și vă propun să lungim cu următoarele intervenții: a lui Ion Ioniță, dar scurtată la jumătate pentru că a mai dat deja o replică, a Mariei Lazăr, a lui Dan Darabont și Adrian Moraru.

Ion Ioniță (*Jurnalist, Adevărul*): S-a prezentat mai devreme o opțiune foarte optimistă, mi se pare mie. E adevărat că aceste rezultate pot fi considerate bune, dar comparativ cu groapa de potențial în care se afla PSD acum 2 ani, să spunem – ne aducem aminte de sondajele din opoziție – această perioadă de opoziție poate ar fi trebuit să fie la alt nivel ținând cont de guvernarea și de fărâmițarea și scandalurile care au avut loc permanent. În sfera celor de la guvernare, războiul între palate ș.a.m.d. era un teren fertil care ar fi putut, probabil, fi speculat. Acum, bineînțeles, rezultatele nu sunt dezastruoase și față de opțiunea, de perspectiva de a pierde în continuare, normal că pot fi privite optimist de liderii PSD. Însă cred că până la a governa sigur sau a avea peste 40% e mult de aici înainte, mai ales că acum a fost vorba de interesele strict locale și organizațiile au luptat pentru că a fost pielea lor în joc. Când se va pune problema să lupte pentru altcineva va depinde foarte mult de persoana din colegiul uninominal și de implicarea partidului acolo, așa că s-ar putea ca cei văzuți cu sacii în căruță să nu mai iasă atât de puternic la bătaie și, în consecință, rezultatele să fie sub semnul întrebării. Deci a privi că suntem pe val acum și că mergem înainte cu toate forțele și guvernăm, cred că trebuie temperat puțin acest optimism. La fel analiza pe București: nu o văd analiza pe București. Ezitățile partidului... am văzut opțiunea Vanghelie, am văzut opțiunea Cristian Diaconescu, am văzut opțiunea nerealizată Sorin Oprescu care s-a dovedit câștigătoare până la urmă. Poate a fost câștigătoare pentru că a plecat din PSD, mă rog... Dar și aici trebuie făcută o analiză pentru că fără București e greu să emiți pretenții din moment ce nu mai stăpânești nici toate sectoarele Capitalei. Au fost rezultate mai bune când partidul a candidat în 2000, de pildă, sau în 2004. Deci, o analiză pe București este clar că se impune și cred că și în marile orașe...

Cred că absentismul și votul pentru Oprescu a provenit din alte raționamente, ne-emoțional, ne-funcționărește vorbind. Este vorba despre faptul că oamenii identifică administrația locală cu sediul corupției. Bandiții sunt cei din administrația locală. Ei dau terenuri, ei le vând, ei modifică planul de urbanism general astfel încât dărâmă o casă cu un etaj și fac un bloc de 20 de etaje, lucruri care scapă total cenzurii cetățenilor. Te muți într-o casă, stai într-un loc rezidențial, vine primăria, modifică planul de urbanism general și te trezești că locuiești într-o zonă industrială sau într-o zonă plină de blocuri de 50 de etaje. Ori așa ceva nu se poate. Normal că te duci și votezi împotriva celor care girează un asemenea sistem care lucrează împotriva propriilor cetățeni. Prin consilieri și primari de sectoare și primarul general, toți aprobă acest sistem care este împotriva cetățeanului. Normal că eu mă duc la vot și votez cu cel care zice că vine din altă parte. Deci, aici e clar că mai e mult de lucru pentru PSD și a privi lucrurile că deja aveți 40% mi se pare cam mult.

Maria Lazăr (*Secretar general al Organizației de Femei a PSD*): Eu am să mă refer foarte pe scurt la dimensiunea de gen a alegerilor locale și așa începe cu rezultatele foarte slabe care s-au înregistrat per ansamblu pe țară. Numai 3,1% femeii au obținut mandatul de primar la nivel de țară, 3,2% au obținut și în PSD, chiar dacă avem rezultatele cele mai bune și la primari și la consilieri, la toate categoriile, însă nivelul este foarte scăzut față de rezultatele pe care le-a obținut partidul. Sigur, cauzele sunt multe. Nu vreau să dau neapărat vina pe colegii noștri și femeile au o vină, aceea că n-au prea mult curaj să candideze, pentru că ele sunt pregătite și pot să facă față unei lupte electorale chiar foarte

puternice și aceasta s-a dovedit prin rezultatele pe care noi le-am obținut. Aș vrea de la început să resping aserțiunea potrivit căreia electoratul nu votează femei și am să dau câteva exemple. În județele în care au candidat mai multe femei scorurile au fost foarte bune: 50 sau peste 50% din partea Gorjului, din 6 candidaturi am luat 4 primari, Teleorman din 5 a luat 3, Constanța din 7 candidaturi a luat 4 și orașul Cernavodă. Vasluiul din 5 candidaturi a luat 4, chiar și în Transilvania unde să zicem am obținut mai puține rezultate, Maramureșul a luat 2 mandate din 4 candidaturi, și Mureșul a luat 2 mandate din 4 candidaturi. Și Vrancea a luat din 2 candidaturi 2 mandate. Deci toate aceste exemple trebuie să infirme faptul că femeile nu se bucură de sprijinul electoratului și că ele nu sunt votate.

În al doilea rând vreau să vă spun că, așa cum a publicat BEC, numărul femeilor care au participat la vot, deci electoratul feminin, este mai mare procentual decât al bărbaților și cred că este absolut o nedreptate, ca să spun așa, că un număr mare de femei vin și votează și reprezentantele lor sunt atât de puține pe listele electorale. Aici cred că trebuie un front conjugat și din partea organizațiilor de femei dar și din partea organizațiilor de partid. Mă refer în special la cele teritoriale care în continuare manifestă rezistență față de trecerea pe listă când a fost vorba de consilii sau chiar încurajarea femeilor pentru a candida pentru un post de primar. Aș vrea să închei aici cu următorul lucru: și sub aspectul electoratelor și sub aspectul candidaturilor, partidele care vor folosi și vor plasa mai bine femeile pe liste sau chiar în alegerile uninominale din toamnă, eu cred că vor avea un câștig mult mai bun. Așa apreciem noi, cel puțin din perspectiva noastră, și câmpul acesta rămâne deschis, rămâne ca o preocupare pentru partid.

Aș vrea să închei cu faptul că, vizavi de fraudele electorale, de cumpărarea voturilor, am analizat și eu legile și vreau să vă spun că sunt foarte permissive și cred că ele trebuie neapărat corectate și mai ales înăsprite, cel puțin din punctul de vedere al sancțiunilor. Dacă nu se va face lucrul acesta vom avea de-a face în continuare cu comercializarea voturilor, cu vânzarea, cu fraudele electorale ș.a.m.d. Vă mulțumesc!

Dan Darabont (*Președinte PSD Sector 6, București*): Foarte pe scurt, încerc să mă încadrez într-un minut. Tema noastră de astăzi se referă la așteptări, la rezultate și la tendințe legate de aceste alegeri locale și câte o mențiune scurtă legată de fiecare dintre ele. În primul rând, legat de așteptări, prezența la vot arată un interes redus față de cum am crede că ar trebui să fie pentru definirea autorităților locale, mai ales că discutăm acum și despre alegerea, pentru prima dată, uninominală a președinților de consilii județene. Faptul că peste 50% din populația cu drept de vot este dezinteresată față chiar și de acest fenomen politic cel mai aproape de viața de zi cu zi trebuie să dea niște concluzii. De asemenea, în ceea ce privește Bucureștiul cel puțin, faptul că 5 primari din 7 au rămas pe funcție ne arată că poate printre așteptările celor care și-au exprimat votul nu se înscrie și schimbarea. În ce privește rezultatele, mi-am structurat și eu ideile aici puțin, ascultând ante-vorbitorii, sunt determinate aceste rezultate de diverși factori: votul de suportariat politic, votul rațional, sau, cum s-a mai spus, analitic, pe valori, votul emoțional sau sentimental, dar cred că pentru prima dată capătă o pondere deosebită, crescută, „votul marfă”, cum îl denumea domnul senator Dan Mircea Popescu și cred că aici este de menționat următorul aspect că acest „vot marfă”, votul cumpărat direct la domiciliu și ducerea respectivului votant, în schimbul unei sume, până la secția de votare viciază profund rezultatul, prin definiție, al procesului respectiv. Încă o dată, facem o

analiză, nu suntem la un proces să discutăm de probe dar ce vreau să spun în legătură cu „votul marfă”, el modifică, în primul rând, artificial cuantumul prezenței la vot, respectiv numitorul fracției. Am văzut, dacă nu mă înșel, în Sighișoara, un candidat, nu mai rețin bine, nu a câștigat din turul I pentru un vot. În momentul în care există o pondere semnificativă a „votului marfă” ne dăm seama că consecințele, când discutăm de marcarea la fotografie, sunt importante. Vreau să vă mai spun, din proprie experiență, în Sectorul 6 a crescut prezența la vot în turul II, comparativ cu Sectorul 1, cu 15%. Nu cred că este o tendință naturală, chiar dacă poate să fie normală într-o abordare relativistă. Al doilea aspect legat de „votul marfă” este că acest vot contra-cost nu generează nicio obligație ulterioară din partea alesului. În mod evident târgul s-a încheiat în ziua votului iar în timpul mandatului nu mai este nimic de dovedit. Alesul nu are nicio obligație față de votantul respectiv, nici sub aspectul programatic, nici sub aspect moral, nici sub aspect de eficiență a administrației. În ce privește tendințele, și închei, vreau să desprind o singură concluzie din punct de vedere organizatoric. În sistemul de vot uninominal, notorietatea și sursa resurselor financiare pentru un candidat la uninominal sunt necesare dar nu și suficiente. S-a dovedit că este cel puțin la fel de necesară și importantă structura organizatorică, în primul rând oamenii pe teren care să poată să ajute candidatul pentru a relaționa direct cu alegătorii. Eu cred că nefiind suficiente acele interfațe de care vorbea domnul Pasti, firmele de marketing și de PR trebuie să facă să ajungă candidatul chiar pe strada și în casa electorului. Vă mulțumesc!

Adrian Moraru (*Director de proiecte, Institutul de Politici Publice*): Eu am să mă refer la două subiecte, unul este legat de finanțarea partidelor, altul este legat de aspectele constituționalității noii legi electorale.

Haideți să începem cu votul alb. O să mă refer la problema votului alb pentru că s-a discutat aici atât de mult de absentism și de decelarea, cum spunea și domnul Barbu, cine este de fapt om care nu e interesat, cine este om nemulțumit și eventual dacă ar avea o posibilitate explicită să vină la vot să spună: „nu vreau, nu-mi place niciunul”, poate că ar veni. Noi nu avem un asemenea sistem. Există un asemenea sistem în diverse forme în diverse țări. Cumva, indirect, am introdus și noi acest sistem odată cu alegerile parlamentare pentru că, strict din punct de vedere tehnic, voturile albe, deci care nu au fost anulate datorită unor semnături pe ele sau ștampile multiple sau puse excentric, unde nu ar trebui să existe, vor fi contabilizate separat într-o rubrică în procesul verbal. Dar nu este neapărat o decizie politică de a se încuraja acest lucru și de a se explica cetățenilor printr-o prevedere explicită undeva în textul legii că cei care sunt nemulțumiți de oricare dintre candidații care li se propun au posibilitatea să vină și să voteze undeva într-o căsuță pe niciunul. S-a preferat varianta cu buletinul alb pe care, după cum știți, există anumite speculații că ar putea să vină cineva cu o ștampilă unde trebuie. Deci oricum nu este o soluție bună, dar cred că acest lucru ar fi trebuit să fie foarte bine reglementat și poate că ar fi trebuit să existe și la noi, din punctul ăsta de vedere. Cred că această problemă a votului alb va apărea cumva și cred că depinde de noi ca o opțiune tehnică să o scoatem în față și să o prezentăm ca pe o opțiune de vot, sau ca pe o opțiune politică, nu de vot, ca un *statement* pe care putem să-l facem.

Problema constituționalității: s-a discutat atâta despre listele cu semnături și nu a fost cazul lui Sorin Oprescu, el a fost cel mai vizibil în această campanie, au mai fost câteva cazuri în țară legate de listele de alegători. În noua lege s-a introdus această

prevedere care este considerată neconstituțională sau a fost și este în continuare, cel puțin de către câțiva politicieni este considerată neconstituțională, a depunerii unor garanții financiare, a unui depozit financiar pentru a putea să candidezi. E un lucru pe care îl apreciez, din nefericire nu s-a desființat sistemul de liste. Noi când am propus acum ceva timp sistemul ăsta și apreciez că a fost preluat de către unii care l-au transpus în lege, dar nu au înțeles exemplul până la capăt, se folosește una ori alta. Adică ori pentru a stopa toți neaveniții să candideze, și când spun „neaveniți” mă refer la toți acei avocați care apar la OTV și care nu doresc să intre în procesul electoral decât ca să-și caute clienți și nu ca să aducă voturi și folosesc resurse publice, atenție! Folosesc resurse publice. Au acces la televiziuni publice, au acces la panouri publice unde nu plătesc pentru afișaj. Deci ei folosesc resurse publice. Atenție! De aceea trebuie să plătească și există țări unde nu este considerat neconstituțional. În special în sistemul anglo-saxon se practică lucrul ăsta. Ce vreau să spun este că nu influențează sistemul de liste. Din contră, noi o să avem și depozit, dar și depozite financiare, ceea ce mi se pare puțin deplasat. Deci un candidat independent va trebui să depună și un depozit, va trebui să aibă și liste și depozit financiar.

Problema finanțării partidelor: s-a spus că va trebui să se facă ceva din punctul ăsta de vedere. Nu mă pot abține să nu spun că hoții strigă „hoții”, sau tot hoții strigă „hoții”. Pentru că nu cred că există două partide din cele trei, în funcție de vorbitor, care au plătit voturi și partidul meu nu; și invers, să spun, fiecare de la cele trei să spună despre celelalte două că au plătit lucrul ăsta. Deci eu nu cred foarte tare în demersul ăsta dar am să propun câteva soluții legate de finanțarea partidelor, dacă totuși există un interes direct în a se rezolva cât de cât anumite lucruri legate de lucrul ăsta. În principal aș vrea să mă refer la anumite aspecte în 3-4 minute. Există o prevedere nou introdusă pe care am propus-o și anume, atrag atenția de câte ori se discuta la acea vreme când am făcut legea, deși am insistat să existe un mecanism pentru lucrul ăsta nu s-a introdus, și anume: 25% din subvenția publică trebuie acordată partidelor în funcție de rezultatele alegerilor locale. Nu există în clipa de față un mecanism pentru a se acorda acei bani să spunem din luna iulie care este o lună plină cu noi aleși. N-am înțeles când se va face acest lucru, dacă se va face de la anul când o să schimbăm și parlamentul și pentru oamenii din alegerile locale. Nu există un mecanism pentru asta clar, dar teoretic acum 25% din banii pe care îi primesc partidele ar trebui recalculați în funcție de acest lucru. Doi: se vorbește foarte mult de probleme de finanțare a partidelor și domnul Ponta cred că vrea să se refere la asta. Dar nu sunt lucruri care țin strict de finanțarea partidelor. Sunt lucruri care țin direct de penal. Folosirea resurselor publice ale unei instituții pentru a-ți face campanie este un fapt penal. Nu are ce să caute în legea finanțării partidelor. Mituirea unui alegător nu este o problemă de reglementat în legea finanțării partidelor. Este, din nou, o problemă de flagrant. Deci nu avem ce să reglementăm în legea finanțării partidelor, trebuie doar să dăm o lege pentru ca procurorii să-și facă treaba în țara asta. Trei: am susținut foarte mult pentru a aduce o parte din banii care sunt cheltuiți din zona gri, n-aș spune neapărat negri, din campanie să se dea, ceea ce la un moment dat făcea referire și domnul Geoană, în cazul domnului Obama, o finanțare publică. Domnul Obama a renunțat la finanțare publică care îți atrage o transparență oarecare. Dacă vrei să iei bani de la stat trebuie să ai o oarecare transparență. Dacă nu, ești de capul tău și te privește. Ce vreau să spun despre această finanțare publică... Dacă partidele ar fi încurajate ca pentru banii pe care îi primesc din surse private să obțină un quantum de 10,

20, 30, 50% un *matching fund*, din fonduri publice, ar fi mai interesați ca banii pe care îi circulă direct între donatori, sponsori, spuneți-i cum vreți, direct la furnizorul de servicii, să înțeleagă că dacă trece banul mai întâi prin contul lui va primi o subvenție de la buget proporțională cu acești bani pe care îi trece prin partid și în același timp îi scoate, iată, la vedere. Nu am fost de acord cu acest lucru. Instituția care se ocupă de lucrul ăsta vreau să vă spun că, cu o lună înainte de alegeri, nu avea oameni angajați în filialele din țară care să se ocupe de finanțarea partidelor. Existau oameni angajați dar care trebuiau să se ocupe de partea administrativă, dar responsabili care să se ocupe de partea de finanțare a partidelor nu erau angajați nici în acel moment. Ei au fost angajați după declanșarea perioadei de campanie electorală. Dincolo de asta, la vremea respectivă s-a spus, și m-am certat puțin cu comisia juridică din Senat, pe vremea aceea era domnul Iorgovan, care susținea că omul respectiv trebuie să fie neapărat un contabil, și am spus că șeful acestui departament de control nu trebuie să fie un contabil. Nu trebuie să fie, cu tot respectul față de domnul Onogea, care conduce în clipa de față această direcție, problema este că acest om trebuie să fie un om care să vină din zona juridică sau un om care să provină din zona politică sau a analizei politice care înțelege mecanismele electorale. Nu este vorba de un control strict formal al rapoartelor care îți se înaintează, să verifici dacă contul nu știu care bate cu contul nu știu care sau dacă veniturile sunt egale cu cheltuielile, ci mai degrabă să urmărești în ce măsură lucrurile astea sunt corecte. Încă un lucru: eu cred că influența pe care o vor avea alegerile acestea în colegii uninominale asupra finanțării partidelor nu va fi atât de mare. De ce? Un colegiu are cam 60.000 de cetățeni, cam 60.000 de alegători. Cam 30.000, deci jumătate, prezența la vot. Ne așteptăm la cam 30.000 de oameni din cei 60.000 din respectivul colegiu. Deci poți să câștigi alegerile direct cu 15.000 de voturi. 15.000 de voturi înseamnă că eu candidez practic la un oraș marginal dintr-un județ. Deci cam asta e campania, nivelul campaniei la care ar trebui să ne așteptăm. O campanie la un oraș de vreo 20.000-25.000 de votanți, cam așa ar trebui să ne uităm și raportându-ne la asta nu cred că este vorba neapărat despre o cheltuială foarte mare, n-aș vrea să lansez o cifră până la care s-ar putea duce o asemenea campanie, normal că în sus se poate duce până oriunde, dar nu cred că ar trebui să ne revoltăm din punctul ăsta de vedere.

Încă un lucru și cu asta am să închei, un alt lucru pe care noi l-am solicitat, atât la nivelul aleșilor locali cât și la nivelul parlamentului, el există la nivelul președintelui, este ca procesul de validare să nu fie un proces de autovalidare. Adică să ne înțelegem: „eu îți validez pe ai tăi, tu mi-i validezi pe ai mei”, și atunci când discutăm despre finanțarea partidelor corectitudinea acestei componente din campania electorală nu mai contează de niciun fel. Pur și simplu facem un târg 4:3:1 în acea pondere și ne validăm unii pe alții. Validarea trebuie făcută extern, independent. Este vorba de justiție. Atâta timp cât parlamentarii se vor vota, se vor valida pe ei înșiși chiar dacă toți au dat mită, chiar dacă toți au depășit plafoanele, nu vom rezolva nimic. Și cred că și aici e cazul să discutăm dacă vom face modificări în legea finanțării partidelor. Mulțumesc!

Alexandru Radu (*Profesor științe politice, Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir*): Cu riscul de a nu fi scurt, pentru că nu prea pot să fiu scurt, o chestiune tehnică aș vrea să discut, și anume sistemul de vot de la alegerile parlamentare legat direct de alegerile locale. Aș spune că, în general, atunci când discutăm despre o astfel de temă, scopul general este să se facă un bilanț, adică să se vadă concret cine a câștigat și cine a pierdut

pentru a ști de unde pornești. N-am prea aflat cine a câștigat și cine a pierdut, dar sunt de acord cu domnul profesor Pasti că partidele au pierdut. E un eșec al partidelor având în vedere prezența slabă. Pornind de la acest lucru pe care cred că, până la urmă trebuie să și-l asume toate partidele, inclusiv PSD, votul zis uninominal sau sistemul de vot zis uninominal este privit ca o salvare. Numai că de fapt nu e deloc o salvare. Din două motive nu e deloc o salvare. Întâi și întâi, și numai la asta o să mă refer, la chestiunea tehnică. Nu știu ce înțelegem, sau ce se înțelege de fapt prin votul uninominal, dar votul uninominal este de fapt o procedură. Poate fi o procedură pe liste, deci alegem o listă de deputați, senatori, consilieri ș.a.m.d. sau alegem persoane în loc de această listă. E o procedură, nu e nici panaceu, nici proastă, nici bună, e una care se poate adopta. Importantă e cealaltă: cum distribuim mandatele? În funcție de ce? Care e regula? Ori regula în sistemul electoral din România ce se va aplica în noiembrie este proporționalitatea. Cred că lucrul ăsta e pierdut din vedere. Toată lumea merge pe ideea că în colegiile uninominale, deci asta e fața uninominală a sistemului, atâta tot. În colegiile uninominale se va repeta chestiunea asta care s-a întâmplat acum la alegerile locale, toți vor câștiga cu 60-70%, se va reface într-un fel sau altul continuitatea sau se va menține continuitatea de până acum.

Bătălia s-ar da pe aceste uninominale, dar să nu uităm cum se câștigă aceste uninominale: cu majoritate absolută a voturilor, dacă între timp nu se schimbă această chestiune. Majoritatea absolută e greu de obținut în colegii. Uitați-vă pe alegerile de acum și vedeți unde s-a obținut 50%, adică majoritatea din turul I. Adică un vot majoritar, adică pe sistem majoritar, așa cum înțelege primarul, așa cum înțelege președintele, sau pe sistem proporțional, așa cum se alege în continuare parlamentul, doar că fața este uninominală. Eu cred, și închei foarte repede spunând ca aici este o capcană pentru partidele politice, o capcană în care s-au aruncat. Putem spune de ce sau încercăm să explicăm, dar constat, însă, și asta e ultima aserțiune, interpretarea rezultatelor de la alegerile locale merge în direcția aruncării mai departe în această capcană. Mulțumesc!

Anne Jugănar: Și eu vă mulțumesc tuturor. În mod firesc și normal ar trebui să tragem niște concluzii. Ne ferim să facem acest lucru pentru că bogăția ideatică din această dimineață a fost semnificativă. Toate contribuțiile pe care le-ați auzit astăzi aici vor face parte dintr-un raport comun al Fundației ISD „Ovidiu Șincai” și Friedrich Ebert pentru că ele vor sta, totuși la baza unor analize viitoare. Eu aș încheia spunând următorul lucru: este cert că alegerile locale au reorganizat spațiul politic și, plecând de la această observație, trebuie să constatăm anumite tendințe. Sigur, au fost păreri, opinii, câteodată chiar diferite, însă, cu certitudine, pare să fie un nou ciclu. Cu certitudine ne aflăm în fața unei tendințe. Această tendință să vedem cum se va materializa la alegerile din toamnă, iarnă, cum să le numim? Sau la anul, pentru că sunt voci care spun că ele pot fi întinse chiar și în anul următor. Dați-mi voie să vă mulțumesc tuturor, să promit împreună cu prietenii noștri de la FES, să promit o reeditare a unei asemenea dezbatere poate pe o nișă ceva mai îngustă care să ne permită o abordare în niște limite ceva mai stricte. Vă urez o zi bună tuturor și sper să ne putem revedea înaintea alegerilor generale.